

ПОЗНАТАТА И НЕПОЗНАТА СЪДЕБНА ВЛАСТ

(есе)

„Невинен до доказване на противното“ ... Това е израз, който доста често чуваме в ежедневието си - дали в популярен сериал или просто в новинарска емисия, когато съдебни магистрати отказват да дадат изявление по конкретен случай, заради течащо в момента разследване. Колко пъти обаче, наистина сме се замисляли над това каква смислова натовареност и значение се крият зад тази на пръв поглед популярна фраза? Дали ние, като странични наблюдатели, можем с пълна сила да осъзнаем, че в едно единствено изречение се крие бъдещето на някоя човешка съдба? Единствените, които знаят отговора на тези въпроси са хората, които работят в тази област.

За повечето от нас познаването на съдебната власт се свежда до това, което чуваме по телевизията. Дори не правим опит да разберем нещо повече. Понякога дружно се включваме в хулите насочени срещу някоя личност или взето решение, без дори да опитаем да разберем мотивите или причините довели до него. Всичко това е породено от незнание и неразбиране на начините, по които функционира съдебната система като цяло. От познаването или непознаването на съдебната власт зависи и начинът, по който ще бъде възприета и интерпретирана дадена информация, както и правилната и адекватна реакция на всеки, който има досег с нея.

С течение на времето и с еволюцията на обществото, при възникване на спорове и конфликти, предците ни са започнали да осъзнават нуждата от система, която да гарантира равноправие за всички граждани при взимането на справедливо решение. Именно, за да бъдат защитени човешките им права е възникнала и необходимостта от създаване на единно законодателство, което да осигурява правилното функциониране на обществото като цяло. С две думи, законодателството е създадено само и единствено да бъде в полза на обществото. Точно тук идва и мястото на съдебната система, която да гарантира спазването на законите и да предостави справедлив и безпристрастен процес за всеки, който по един или друг начин е нарушил установените правила. Познаването на съдебната система, само по себе си води и до доброто познаване на законодателството. Разбирането за правилно и неправилно, възможностите за реакция и защита са само част от нещата, които съдебната власт осигурява за качествено протичане на живота.

Когато започнах да пиша по тази тема, се опитах да изясня въпроса до каква степен, лично за мен е позната и до каква непозната съдебната система. Въпреки, че съм човек със силно изразено чувство за справедливост и стремеж към задължително спазване на законите, с

неудоволствие си дадох сметка, че има толкова много неща, които всъщност не знам. Да, бях запозната с това, че правосъдието осъществяващо се в името на народа се изпълнява от районни, окръжни, апелативни, военни съдилища, както и от Върховния касационен съд и Върховния административен съд. Това, което до момента не ми беше ясно бе свързано с отделните функции, които изпълняват и с мястото им в йерархическата структура. Като гражданин на България, аз мисля, че е редно всеки един от нас да бъде запознат с работата, която вършат отделните съдилища. Тук веднага някой би ме оборил, че вместо да си правя труда да се запознавам, мога просто да се обърна към адвокат. ДА, адвокатът ще знае как да действа и ДА, най-вероятно той ще си свърши работата отлично. За да имаме едно добре функциониращо гражданско общество, обаче трябва самите ние да се ангажираме да научим нещо повече.

Както вече споменах, отделните съдилища са йерархически структурирани. Районният съд е основен, първоинстанционен съд. На него са поверени граждански, наказателни и административно-наказателни дела, в които се включват семейни, трудови, дела за издръжка и недвижимо имущество. В България има 113 районни съдилища. Окръжни съдилища има във всеки областен град на страната, те са 28 на брой. Разглеждат граждански и наказателни дела на първа и втора инстанция. Административните съдилища също са 28 на брой. Те са нови в структурата на съдебната система и започват да функционират от 1 март 2007 година. На тях са поверени всички административни дела, освен тези, които в закон са посочени, че са подсъдни на Върховния административен съд. Апелативните съдилища разглеждат делата, образувани по жалби срещу решенията на окръжните съдилища. В България има пет апелативни съдилища – в Бургас, Пловдив, Варна, Велико Търново и София. Военният съд, разглежда като първа инстанция дела за престъпления извършени от военнослужещи или служители на МВР. За тези дела второинстанционен съд е Софийски военно-апелативен съд. Върховен касационен съд, осъществява съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища. Той е последна инстанция за всички наказателни и граждански дела. Върховен административен съд, осъществява съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички административни съдилища- произнася се по спорове за законосъобразността на подзаконови нормативни актове, по оспорване на актовете на Министерския съвет и на министрите, актовете на Българската народна банка, решенията на Висшия съдебен съвет, жалби срещу първоинстанционните решения на административните съдилища и др.

Неотдавна бях неприятно изненадана, когато прочетох изказването на еврокомисаря Кристилина Георгиева, че 96% от българите не се доверяват на съдебната ни система. Не знам как е направено подобно проучване, но така или иначе нямаше как да не се замисля, откъде евентуално се заражда това недоверие. Във всеки случай, поне според мен, причините могат да са

комплексни – медийното популяризиране на отделни случаи, пропуски или грешни решения на отделни магистрати, демонстриране на чувство за безнаказаност у някои подсъдими и т.н. Трябва ли обаче цялата ни съдебна власт да бъде слагана под общ знаменател с тези изключения? Трябва ли да се хвърлят подмятия, че останалите 4% са съставени от съдии, прокурори и адвокати? Естествено, че НЕ! Лично за себе си аз имам два много прости отговора за това: ПЪРВО – защото дълбоко се съмнявам в реалността на резултатите от проучването и ВТОРО - защото това би означавало, че обществото ни напълно е изгубило вяра и надежда. Не знам за вас, но аз мисля, че вярата и надеждата не се губят толкова лесно, нали?

Едва когато човек познава функциите на съдилищата, той може да дава оценка на тяхната ефективност. Едва когато всеки един от нас се стреми към спазване на законите, тази ефективност ще доведе до желани резултати и ще повиши чувството на удовлетвореност у хората. Познаването или непознаването на съдебната власт е въпрос на личен избор и всеки е свободен да го направи.

Аз избирам да знам! Аз избирам да се информирам! Аз избирам да имам обективното право да оценявам!